

คู่มืออาจารย์ที่ปรึกษา

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

อาจารย์ที่ปรึกษามีความสำคัญต่อกระบวนการผลิตบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาจะช่วยให้ นักศึกษาสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ ช่วยให้นักศึกษามีความพร้อมในการศึกษาทำให้ การเรียนการสอนได้ผลดี นอกจากนี้ อาจารย์ที่ปรึกษายังมีบทบาทในการพัฒนานักศึกษาให้เป็น บุคคลที่มีความสมบูรณ์ ซึ่งจะช่วยให้การผลิตบัณฑิตบรรลุวัตถุประสงค์ตามปรัชญาของสถาบัน อุดมศึกษา (คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)

คุณลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษาที่ดี

อาจารย์ที่ปรึกษาที่ดี ควรมีคุณลักษณะ ดังนี้

๑. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
๒. มีความรับผิดชอบดี
๓. ใจกว้างและรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา
๔. มีความรู้กว้างขวาง และทันเหตุการณ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
๕. มีความจริงใจ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (ทำที่ การแสดงออก)
๖. มีเหตุผล และมีความสามารถในการแก้ปัญหา
๗. มีความเมตตากรุณา
๘. ไวต่อการรับรู้ และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้รวดเร็ว
๙. มีหลักจิตวิทยาในการให้คำปรึกษา
๑๐. มีความประพฤติเหมาะสมที่จะเป็นแบบอย่างที่ดี
๑๑. รู้และปฏิบัติตามบทบาท และหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นอย่างดี
๑๒. มีจรรยาบรรณอาจารย์ที่ปรึกษา

จรรยาบรรณของอาจารย์ที่ปรึกษา

เนื่องจากอาจารย์ที่ปรึกษาต้องมีหน้าที่ให้การปรึกษาแนะนำช่วยเหลือ อบรม ดูแลนักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาจึงต้องยึดมั่นในจรรยาบรรณ ดังนี้

๑. ต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพของนักศึกษา โดยไม่กระทำการใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดผลเสียหายแก่นักศึกษาอย่างไม่เป็นธรรม
๒. ต้องรักษาข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของนักศึกษาในความดูแลไว้เป็น ความลับ

๓. ต้องพยายามช่วยเหลือนักศึกษาจนสุดความสามารถ(ภายในขอบเขต ความสามารถของตน)หากมีปัญหาใดเกินความสามารถที่จะช่วยเหลือ ควรประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาวิธีการช่วยเหลือนักศึกษา

๔. ไม่วิพากษ์วิจารณ์บุคคลหรือสถาบันใดให้นักศึกษาฟังในทางที่ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียแก่บุคคลหรือสถาบันนั้น ๆ

๕. ต้องเป็นผู้ที่มีความประพฤติที่เหมาะสมตามจรรยาแห่งวิชาชีพในสาขาที่ตนสอน และมีศีลธรรมจรรยาที่ดีงาม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา

หน้าที่ของนักศึกษาต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

๑. นักศึกษาต้องเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษา เมื่อมีปัญหาการเรียนหรือปัญหาส่วนตัวด้านอื่น ๆ

๒. นักศึกษาต้องเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาตามกำหนดเวลาที่อาจารย์ปรึกษากำหนดไว้ แต่เมื่อมีปัญหาเร่งด่วนก็เข้าพบได้ทุกเวลา

๓. นักศึกษาต้องรับฟังคำแนะนำตักเตือนของอาจารย์ที่ปรึกษา

๔. นักศึกษาควรอ่านประกาศของคณะฯ โดยเฉพาะของฝ่ายวิชาการ กิจการนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

ภารกิจของอาจารย์ที่ปรึกษา

๑. อาจารย์ที่ปรึกษาต้องศึกษากฎระเบียบ ข้อบังคับ และบริการต่างๆของมหาวิทยาลัย วิธีดำเนินการ ข้อมูลในแง่มุมต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อม ในการให้การปรึกษาแนะนำนักศึกษาในเรื่องต่างๆ

๒. อาจารย์ที่ปรึกษาควรนัดพบนักศึกษาในความดูแลก่อนวันลงทะเบียนภาคต้น/ภาคปลาย เพื่อทำความรู้จัก ชักชวนความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติและระเบียบต่างๆ

๓. อาจารย์ที่ปรึกษาควรติดตามผลการเรียนของนักศึกษาในความดูแลของตนเองเพื่อแนะนำ ช่วยเหลือ และให้ความสนใจกับนักศึกษาในกรณีที่มีปัญหาในด้านต่างๆ

๔. อาจารย์ที่ปรึกษาต้องสนใจติดตามข้อมูลของมหาวิทยาลัย เพื่อนำมาใช้ในการให้การปรึกษาแก่นักศึกษา

๕. อาจารย์ที่ปรึกษาควรสนใจที่จะพัฒนาตนเองทั้งในด้านเทคนิคในการให้ การปรึกษาและด้านอื่นๆ และปฏิบัติตามจรรยาบรรณอาจารย์ที่ปรึกษา

๖. ให้ความสนใจเป็นพิเศษแก่นักศึกษาในโครงการพิเศษหรือนักศึกษาที่มีปัญหาด้านต่างๆ

๗. เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการให้การปรึกษาหรือแนะนำนักศึกษา ให้ติดต่อประสานงาน เพื่อให้ข้อมูลกับผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาด้านนั้นโดยตรง

๘. ติดตารางเวลา (Office hour) ไว้ที่ทำงานเพื่อให้ นักศึกษาเข้าพบอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง

ข้อมูลที่ควรทราบ ได้แก่

- ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับนักศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือนักศึกษา เช่น เบอร์โทรศัพท์ บ้านที่พัก เพื่อนสนิท ผู้ปกครอง เป็นต้น
- ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับทุนการศึกษาของนักศึกษา
- ข้อมูลเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัย
- ข้อมูลเกี่ยวกับการบริการต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดให้นักศึกษา
- ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยและชุมชนที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่
- ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของนักศึกษา

เทคนิคในการให้การปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาต้องมีเทคนิคการสร้างสัมพันธภาพเพื่อให้นักศึกษารู้สึกว่าอาจารย์ที่ปรึกษาให้ความอบอุ่นเป็นกันเองและเป็นที่พักพิงใจของเขาได้

เทคนิคในการสร้างสัมพันธภาพ มีดังต่อไปนี้

- สร้างบรรยากาศ ท่าทีที่เป็นมิตร อบอุ่น ยิ้มแย้มแจ่มใส
- เปิดเผยไม่มีลัทธิลบลมคมใน
- มีความสนใจ มีความเมตตากรุณา
- มีความจริงใจและปฏิบัติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย
- ยอมรับทั้งคุณค่าและความแตกต่างของบุคคล
- พยายามทำความเข้าใจทั้งความรู้สึก ปัญหาและความต้องการของนักศึกษา
- ให้ความช่วยเหลือนักศึกษาอย่างจริงจังและจริงใจ

การให้คำแนะนำและการปรึกษา

- การให้คำแนะนำ (Advising) เป็นวิธีที่อาจารย์ที่ปรึกษาให้การช่วยเหลือแก่นักศึกษามากที่สุด สิ่งที่อาจารย์ที่ปรึกษานำเสนอนักศึกษามักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเรียนภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ วิธีการเรียนการสอน กฎ ระเบียบ การป่วยลา การปรับตัวในเรื่องต่างๆ เป็นต้น
- การปรึกษา (counseling) เป็นกระบวนการช่วยเหลือให้นักศึกษาเข้าใจตนเอง สภาพแวดล้อม และปัญหาที่เผชิญอยู่ และสามารถทำความเข้าใจดังกล่าวมาก แก่ปัญหา หรือตัดสินใจเลือกเป้าหมายในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับตัวเองและเพื่อการปรับตัวที่ดีในอนาคต

เทคนิคในการปรึกษาที่สำคัญที่อาจารย์ที่ปรึกษาควรทราบ มีดังต่อไปนี้

๑. การฟัง (listening) ในที่นี้เป็นการฟังที่แสดงความสนใจต่อนักศึกษา เป็นการตั้งใจฟังทุกคำพูด ใช้สายตาสังเกตท่าทางและพฤติกรรมเพื่อให้ทราบว่าอะไรเกิดขึ้นแก่นักศึกษา เทคนิคในการฟังนี้ประกอบด้วย การใส่ใจ ซึ่งมีพฤติกรรมที่ประกอบด้วยสายตา การวางท่าทางอย่างสบายใจ การใช้มือประกอบการพูดที่แสดงถึงความสนใจต่อนักศึกษา ในการฟังนี้บางครั้งอาจารย์ที่ปรึกษาอาจสะท้อนข้อความหรือตีความให้กระจ่างชัด หรือถามคำถามเพื่อให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของนักศึกษา

๒. การนำ (leading) เป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาซึ่งบางครั้งไม่กล้าพูด ได้พูดออกมา การนำจึงเป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาสำรวจหรือแสดงออกถึงความรู้สึก ทศนคติ ค่านิยม หรือพฤติกรรม ของตนการสะท้อนกลับ (Reflecting) เป็นการช่วยให้นักศึกษาเข้าใจตนเอง คือ เข้าใจความรู้สึก ประสบการณ์ หรือปัญหาได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

๓. การสรุป (Summarization) คือ การที่อาจารย์ที่ปรึกษารวบรวมความคิดและ ความรู้สึกที่สำคัญ ๆ ที่นักศึกษาแสดงออก การสรุปจึงเป็นการให้นักศึกษาได้สำรวจความคิดและความรู้สึก ของตนเองให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๔. การให้ข้อมูล (Informing) เป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจตนเองและ สิ่งแวดล้อมได้ดียิ่งขึ้น ข้อมูลที่จำเป็นในการปรึกษา ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ และข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของสังคม ข้อมูลดังกล่าวจะช่วยให้นักศึกษาสามารถตัดสินใจหรือเห็น ลู่ทางในการแก้ปัญหา

๕. การให้กำลังใจ (Encouragement) เมื่อมีปัญหา นักศึกษาส่วนใหญ่ที่มาพบอาจารย์ ที่ปรึกษา มักมีความรู้สึกท้อแท้ ขาดความมั่นใจ อาจารย์ที่ปรึกษาจึงควรช่วยกระตุ้นให้กำลังใจให้นักศึกษา กล้าสู้ปัญหาเกิดความมั่นใจและพร้อมที่จะแก้ไขปัญหา

๖. การเสนอแนะ (Suggestion) ในบางกรณีอาจารย์ที่ปรึกษา อาจเสนอความคิดเห็นที่ เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาให้แก่ นักศึกษา การเสนอแนะดังกล่าวควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ใช้ เหตุผลของตนเองให้มากเพื่อให้สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เทคนิคในการปรึกษาดังกล่าวเป็นเทคนิค ในการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ซึ่งต้องมีการศึกษาอบรมและมีการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความรู้ความชำนาญ จึงจะสามารถแก้ไขปัญหานักศึกษาได้อย่างกว้างขวาง อาจารย์ที่ปรึกษาที่มีได้ฝึกอบรมมาทางด้านนี้ โดยเฉพาะ แต่มีหน้าที่ต้องช่วยเหลือนักศึกษาจึงต้องศึกษาและฝึกหัดเทคนิคดังกล่าวเพื่อให้เกิดความรู้ ความชำนาญพอสมควร

อย่างไรก็ตามปัญหาของนักศึกษาบางอย่างเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยาก หรือการแก้ไขต้องใช้เวลา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจ ปัญหาครอบครัว เช่น การขัดแย้งระหว่างบิดา-มารดา อาจารย์ที่ปรึกษา ควรช่วยให้นักศึกษายอมรับสภาพ เพื่อหาทางคลี่คลายปัญหาต่อไป ในขณะที่มีปัญหา นักศึกษาอาจเก็บกด อยู่ อาจารย์ที่ปรึกษาจึงควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ระบายอารมณ์หรือความรู้สึก โดยเป็นผู้ฟังที่ดี ควร ให้กำลังใจ ให้ความอบอุ่น และใช้เทคนิคที่ได้กล่าวมาแล้ว ก็จะสามารถช่วยเหลือนักศึกษาได้มาก พอสมควร ถ้านักศึกษามีปัญหาที่เกี่ยวกับอารมณ์ หรือปัญหาการเลือกอาชีพ การเลือกสาขาวิชา หรือ ปัญหาที่เกี่ยวกับการตัดสินใจที่สำคัญมาก อาจารย์ที่ปรึกษาควรแนะนำหรือส่งต่อนักศึกษาให้ไปขอรับ ความช่วยเหลือจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ก็จะเป็นการช่วยเหลือที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษามาก

(ที่มา : สำเนาฯ ขจรศิลป์. ระบบอาจารย์ที่ปรึกษา. กรุงเทพมหานคร : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2543)

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนาฯ ขจรศิลป์ ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์